

Avrupa Medeniyetine İnsaflı Bir Yaklaşım: Bediüzzaman ve Batı

Mehmet İpçioğlu

Prof. Dr. NEÜ, AKEF, Tarih Eğitimi Öğretim Üyesi

Avrupa ikidir. Birisi, İsevilik din-i hakikisinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi san'atları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiâtını mehâsin zannederek beşeri sefâhete ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum.

Bediüzzaman Said Nursi

Özet

Tarihin insaflı olan Bediüzzaman Said Nursî'nin Batı Medeniyeti'ne getirdiği yorum aslında ciltlerce kitaba sığacak bir nüve hükmündedir. Bu çalışmada kısaca Bediüzzaman Said Nursî'nin Batı Medeniyeti ve Avrupa hakkındaki görüşleri ele alınacak, bu konudaki tespitleriyle oluşan muhayyel bir fikir mimarisinin ana hatları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Medeniyet, Batı Medeniyeti, İslâm dünyası, bilim, felsefe, vahiy, ilerleme

*Bilimin beslediği
kültürel aşılama
olarak algılsa da eş anlamlısı
olan uygarlık ve
umranın mana-yı
muhalifi, vahşet
ve bedeviyet
olduğu için
medeniyetin
bizatihi kendisi
bilimsel
gelişmelere
tutunarak
büyüyen, Batı'dan
yükselen, tepeden
bakarı aforizmal
bir yapı barındırır
bünyesinde.*

Giriş:

Risale-i Nur Enstitüsü tarafından tertiplenen, "Doğu'da ve Batı'da Doğru İslâmiyet" konulu Risale-i Nur Kongresinin Avrupa Masası için hazırlanan bu çalışmada Bediüzzaman Said Nursi'nin Batı Medeniyeti ve Avrupa hakkındaki görüşleri ele alınacak, bu konudaki tespitleriyle oluşan muhayyel bir fikir mimarisinin ana hatları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Avrupa, Batı ve medeniyet kavramı Osmanlı'nın gündemine girdiği dönem Osmanlı'nın Batı karşısında sürekli kayıplar verdiği, konvansiyonel düzeninde üretkenliğini yitirdiği, İslâm Dünyası'nın yenilgiyi kabullenip yenilenmeyi zaruri bir ihtiyaç olarak gördüğü bir döneme denk gelmektedir.

Bu nedenle medeniyet kelimesi; hüznle karışık, içinde biraz öykünme, biraz kıskançlık daha çok da nefret barındıran bir sözcük olarak yerleşmiştir Osmanlı bakiyesi toplumların hazıfasına. Bilimin beslediği kültürel aşılama olarak algılsa da eş anlamlısı olan uygarlık ve umranın mana-yı muhalifi, vahşet ve bedeviyet olduğu için medeniyetin bizatihi kendisi bilimsel gelişmelere tutunarak büyüyen, Batı'dan yükselen, tepeden bakan aforizmal bir yapı barındırır bünyesinde.

Oysa medeniyet tarihçileri bilimsel gelişme denilen şeyi, insanoğlunun var olduğu günden beri akmaya devam eden ve dehasını Doğu'dan Batı'ya dünyanın dört bir yanına yayan bir nehre benzetir. Nehirlerin taşıdığı sular ise bilginin Doğu'dan Batı'ya, Batı'dan Doğu'ya geçişgenliğini ve taşıdığı topraklardaki üretkenliği ifade eder. Kim bilir belki de bilimsel etkinliklerin uygarlığın tarihi ile başlaması ve ilk uygarlıkların Dicle-Fırat, Nil, Indüs ve Sarı Irmak gibi büyük nehir vadilerinde gelişmesi su ve nehir metaforunun medeniyet tarihçilerinin sık başvurduğu bir benzetim aracı olmasında bilinçaltı bir etki oluşturmuştur.

Batı Medeniyetin Kısa Hikâyesi:

Nehirlerin bereketli topraklarında kurulan uygarlıklar önceleri tarım ve hayvancılık alanında buluş ve teknikler şeklinde filizlenirken Eski Çağlar'da yaşayan insanların primitif çabaları Çinlilerin geliştirdikleri takvim, sayı sistemleri, abaküs, Hintli matematikçilerin kullandığı sıfırın matematiğe aktarımı, Orta Asya'da Türklerin atı evcilleştirmesi, M.Ö. 2700'den itibaren Nil Nehri civarında kurulan Mısır Uygarlığı'nın astronomi, eczacılık ve kimya alanında bilime katkıları, Dicle ile Fırat arasındaki bereketli Hilal'in suladığı topraklarda başlangıcı M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayanan ilk yazıyı kullanan Sümerlerin, Akat ve Babillilerin medar-ı iftiharları olan Mezopotamya Uygarlığı; bu uygarlık havzasında zamanın ölçümünün temelini oluşturan 60 tabanlı sayının bulunması, gelişmiş astronomi ve matematik işlemleri yapılması v.d. insanîyet adına yaşanmış önemli gelişmeler olarak tarihte yerini almıştır. Yine bu çağda Suriye-Lübnan kıyılarına yerleşmiş olan Fenikeliler gemicilikte oldukça ileri gitmişlerdi. Yunan Adaları'na ticaret yapan Fenikelilerin kullandığı alfabe zamanla Yunanlılarca kullanılmıştır ki bu arada Yunan Uygarlığı'nın kaynaklarından birisi de Ege Adaları'nda üretilen bilimsel ve teknik faaliyetlerdir. Helenik ve Helenistik

dönem olmak üzere ikiye ayrılan Batı'yı temsil eden Yunan Uygarlığının Makedonya ve çevresinde yeşermiştir. Bu uygarlığın M. Ö. Sekizinci yüzyıldan Büyük İskender'in ölümüne (M.Ö.323) kadar olan dönemine Antik Çağ ya da Helenik dönem ve Romalıların Ptolemaios Krallığı'na son verdikleri M.Ö. 30 yılına kadar geçen dönemine ise Helenistik dönem adı verilir. Thales, Sokrat, Platon, Aristo gibi büyük düşünürler yetiştiren Yunanlılar, mimari, mekanik ve teknik çalışmalarla somut mühendislik çalışmaları yerine soyut düşünmeyi tercih ederek ahlâk, bilgi ve varlık felsefesi alanında önemli gelişmelere imza atmışlardır.

Helenistik dönem olarak adlandırılan ve Yunan uygarlığının ikinci dönemini temsil eden Büyük İskender dönemi doğu batı sentezine aracılık eden dönem olarak tarihe geçmiştir.

Makedonya'dan çıkarak Hindistan'a kadar olan coğrafyayı ele geçiren Aristo'nun talebesi İskender'in kurduğu büyük İmparatorluğun sınırları içinde Yunan uygarlığının düşünce ürünleri Mısır ve Mezopotamya Uygarlığı'nın bilimsel faaliyetleri ile tanışma fırsatını bulmuş kısa sürede de ayrılmaz bir ikili haline gelerek kaynaşmıştı. Bu sayede doğa ve bilgi ve felsefesi ile ünlenen Yunanlılar, Mısır ve Mezopotamya'da gelişen mühendislik bilimleri ile karşılaşınca felsefe ile mühendislik arasında bir sentez yaşanmış, Batı'dan Doğu'ya akan Nehir'in soyut düşüncesinde sulanan Mısır ve Mezopotamya ampirizmi yeni bir sentezle buluşmuştu. Matematikte Öklid, Astronomide Sisamlı Aristarkhos, Coğrafyada Batlamyus çığır açan çalışmalara imza atmıştır. Ne var ki; İskender'den sonra şanssız bir dönem yaşanmıştır. Matematik, tıp, fizik, kimya ve mimarlık alanında büyük başarıları imza atmalarına rağmen İskenderiye'yi ele geçirerek dünyanın yeni hakimleri olan Romalılar imgesel ve hipotetik bilgiye karşı ilgisizlikleri nedeniyle hiçbir zaman Antik Yunan ve İskender dönemindeki gösterilen başarıyı yakalayamamışlardır. Yunanlı bilginlerin eserlerini tercüme ile yetinen Romalılar Orta Çağ Avrupası'nda bilimin duraklamaya girdiği bir dönemin başlangıcını oluşturmakla anılmıştır.

Vakta ki; Roma Medeniyeti, onca binalar, hanlar, hamamlar, loncalar, yol ağları ve gelişmiş şehirlere rağmen Orta Çağ Avrupası karanlık döneminin kapısı olarak anılmaktan kurtulamamıştır. Bilgi ve varlık felsefesinden hoşlanmayan Romalılar esas kriter olarak seçtikleri Aristo mantığının dışına çıkmadan temel bilimlerde de özgün çalışmalar üretmekten uzak olup Yunanlı yazarların çevirilerini özetleyip açıklamak ile yetinmişlerdi. Yeni Platonculuğun evreni açıklamada tek düşünce kriteri haline geldiği bu dönemde kilisenin düşünce otoritesine ortak olması ile Hıristiyanlık ve yeni Platonculuk mistisizminin kucaklaşması Orta Çağ karanlığını netice vermiştir.

Avrupa Orta Çağı karanlık bir perde ile örtülürken; başka bir coğrafyada eşine ender rastlanır bir bilgi patlaması yaşanıyor ve yeni bir medeniyet doğuyordu. Bu bilgi patlamasına M.S. 622-650 arasında Filistin, Irak, Suriye ve Mısır'ı ele geçiren daha sonra Doğu'da İran ve Türkistan'a, Batı'da Kuzey Afrika'dan İspanya'ya kadar uzanan İslâm uygarlığı vesile olmuştu.

İslâm dininin okumaya, araştırmaya verdiği önem, yöneticilerin bilgin-

Bilgi ve varlık felsefesinden hoşlanmayan Romalılar esas kriter olarak seçtikleri Aristo mantığının dışına çıkmadan temel bilimlerde de özgün çalışmalar üretmekten uzak olup Yunanlı yazarların çevirilerini özetleyip açıklamak ile yetinmişlerdi.

*Ne var ki kemalin
bir zevali olduğu
gibi bazan da sert
esen bir vahşet
fırtınası İslâm
devletlerine
fetret dönemleri
yaşatmıştır.*

leri teşvik etmesine vesile olmuş, söz gelimi gündelik hayatın beş vakite dayalı zamanın tesbiti ile olan ilintisi bile sıradan müslümanları gökbilimleri inceleme ve bu konuda bilgi sahibi olma zorunluluğuna itmiş, bu sayede matematik, fizik, coğrafya astronomi alanında ünlü uzmanlar yetişmiş, Eski Çağ Yunan Felsefesi'nin kalıntıları olan İran'daki cünd-i şapur bilginleri¹ Abbasiler döneminde Bağdat'a getirilerek Beyt'ül Hikme adı verilen büyük bir merkezde çeviriler yapmışlardır. Gözlemevleri, hastaneler, ribatlar, zaviye okulları ve ardı ardına açılan medreseler bilimsel çalışmalarının merkezi olan büyük külliyeler halinde tarihteki yerini almıştır.

Ne var ki kemalin bir zevali olduğu gibi bazan da sert esen bir vahşet fırtınası İslâm devletlerine fetret dönemleri yaşatmıştır. Haçlı Seferleri gibi Moğol İstilaları da bunlardan biridir. Dünyayı kasıp kavuran Moğol İstilasından İslâm Medeniyeti'nin en önemli merkezlerinden birisi olan Bağdat da nasibini almış, 1259 senesinde Moğol hükümdarı Hülagu, Bağdat'ı istila edince sadece Müslümanları katletmekle kalmamış tarihin en büyük kültür katliamlarından birini gerçekleştirmiş, İbn-i Fadlan'ın her sokağında bir kütüphane olduğunu bildirdiği Bağdat'ı, dünyanın hikmet evini yerle bir etmiş, Dicle ve Fırat günlerce içine atılan kitapların yasını tutarcasına kara mürekkebe renginde akmıştır.

Doğu'yu kasıp kavuran Moğollar Batı'da Avrupa içlerine kadar girmelerine rağmen 13. yüzyılın ortalarında Doğu Avrupa'yı istila etmekten vazgeçerek Rusya'ya geri döndüğüne Avrupa bir yandan büyük bir istiladan kurtulurken diğer yandan büyük bir uyanışının baharına gebedir.

İslâm coğrafyasında esen Moğol fırtınasının hızı da çok sürmemiş, Mısır'a çekilen İslâm merkezinin yeni başkentleri kendi içinde yeni kahramanlar çıkarmış, bu kahramanlar Moğol fırtınasını durdurduktan sonra dinginleşerek Müslüman olan Moğollar da İslâm Dünyasında yeni bilimsel açılımlara vesile olmuşlardır.

Bu sırada Dicle ve Fırat'ın sürüklediği topraklardan doğan bir kol Doğu'da Ceyhun ve Seyhun arasındaki Maverâünnehir'e uzanarak Taşkent, Buhara, Semerkant gibi ilmi merkezleri üretirken diğer kol da Akdeniz yoluyla İtalya, Fransa ve İngiltere'ye dek uzanmıştır. Doğu'dan Batı'ya uzanan ışık Batı'nın yeniden uyanmasını, umrandan uygarlığa uyanmasını sağlamış, yeniden dirilişin yaşandığı bu dönem Avrupa'nın orta çağ skolastizminden kurtularak aydınlanmayı yaşadığı bir dönemi başlatmıştır.

Orta Çağ İslâm dünyasını aydınlatan temel eserler, Rönesans'la birlikte Latinceye çevrilerek Avrupa'da bilimsel aydınlanmayı başlatmış, reform hareketleri ile Kilisenin baskısından kurtulan Avrupa'da yeniçağla birlikte de bilimdeki devrim hızla bir şekilde yükselerek hemen her alana sirayet etmiştir. Bilimsel yeniliğe karşı durma ve bilimden korkma şeklinde özetlenen Orta Çağ Batı Dünyası'nın karakteristik özelliklerinin yerini Rönesans'la birlikte yeniliklere açıklık ve bilimden hoşlanma almış, ardılı olan aydınlanma ve endüstri devrimini tetikleyen coğrafi keşifler, matba-

1. 638 yılında halife Ömer zamanında fethedilen İran'ın cünd-i şapur kenti ortaçağ Avrupası'ndan kaçan bilginlerle dolu bir bilgelik merkezi idi. Özellikle Edessa'dan sürülen Nestüriler ve Atina'dan sürülen Yeni Eflatuncu filozoflar burayı büyük bir bilim merkezi haline getirmişlerdi.

anın icadı, astronomi, fizik, matematik gibi bilimdeki gelişmeleri yeniçağ batı dünyasına hediye etmiştir. 17. yüzyılda kurulmuş olan bilim akademileri çağdaş bilime doğru bir yolculuğun başladığı yeni bir dönem olarak tarihlere geçmiş, modern bilimin köklerinin atıldığı bu zaman dilimi aynı zamanda Fransız İhtilâli vasıtasıyla dünyaya yeni sloganlar içinde yepyeni fikirlerin sunulduğu evrensel ölçekte toplumsal dönüşümlerin yaşandığı bir milat olarak hafızalara kazınmıştır.

Nüfus yoğun toplumlar dönemine girildiği bu dönemde bilimin teknolojiye hız vermesiyle hızlı ve seri üretimin artması, fabrikaların kurulması, işçi sınıfının ortaya çıkması bir yandan toplumsal düşünce hareketlerini ortaya çıkarırken diğer yandan üretimde kalite ve sürekliliği geliştirecek bilim ve araştırma merkezlerinin ve doğal olarak akademilerin yaygınlaşmasına vesile olmuştur.

Batı'daki bilimsel ve toplumsal düzeyde yaşanan bu gelişmeler Doğu'yu temsil eden Osmanlı dünyasında da tecdidi anlamada büyük niyetlenmelere ve başarılabildiği kadarı ile ıslah hareketlerine vesile olmuş, özellikle askeri alanda Batı'ya karşı sürekli kaybedilen savaşlar karşısında devlet erki askeri alanda yenileşme ihtiyacını had safhada hissederek bu alanda yenilikler yapılması için harekete geçmiştir.

Askeri alandaki yenilikleri eğitim alanındaki gelişmeler ve devlet yönetimindeki değişimler izlemiştir.

On dokuzuncu yüzyılda Osmanlı Devleti'nde başlayan bu yoğun yenileşme hareketleri aynı zamanda Batılı kavramların da Osmanlı'ya girmesine vesile olmuştur. Bu kavramların başında sivilizasyon gelmektedir. Zamanla medeniyete dönüşmüş olan bu kavram önceleri Batıcı Osmanlı aydınları arasında rağbet duyulan bir kavram iken; Batı'nın Doğu'ya bir dayatması ve Doğu'yu sömürmesi için bir araç haline gelmesi ile özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında, İslâm dünyasını esaret altına alan Batı ile özdeşleşmiş etimolojik yapısından dolayı özellikle İslâmî hassasiyete sahip aydınlar arasında Doğu'nun kendi inanç ve kültürel değerlerini korumak için direnç gösterilmesi gereken bir kavram olarak algılanmıştır.

Bu dönemde Batı'nın Doğu'yu istilası ve Orta Çağ boyunca biriktirdiği pisliği Ortadoğu coğrafyasına boşaltması tehlikesine karşı Bediüzzaman'ın da içinde bulunduğu İslâm alimleri bu mefhumun çağrıştırdığı olumsuz manalara karşı muhafazakar bir tutum belirlemiştir.

Ancak felsefe ve dinler tarihini çok iyi bilen Bediüzzaman Said Nursî; diğer her kavram gibi Batı ve medeniyet kavramına karşı da çağdaşları gibi toptancı ve indirgemeci bir yaklaşım içine girmeden; ağıyarını mani efradını cami insaflı bir yaklaşımda bulunmuştur.

Bediüzzaman'a Göre Batı Medeniyetinin Kaynağı:

Bediüzzaman'ın Medeniyet yargısı ve tariflerine geçmeden önce onun kavramlar üzerinden ilkesel düşünme açılımlarını ne şekilde yaptığını göstermek gerekir. Bir fikir vermesi açısından Batı'nın zenginleşmesi noktasındaki yorumunu örnek olarak alabiliriz. Buradan hareketle Üstadın diğer

*Ancak felsefe ve
dinler tarihini
çok iyi bilen
Bediüzzaman
Said Nursî; diğer
her kavramı gibi
Batı ve medeniyet
kavramına karşı
da çağdaşları
gibi toptancı
ve indirgemeci
bir yaklaşım
içine girmeden;
ağıyarını mani
efradını cami
insaflı bir
yaklaşımda
bulunmuştur.*

*Bediüzzaman
Batı'nın zen-
ginleşmesinin
nedenini İslâmî li-
teratürde evamir-i
tekviniye adı
verilen kainattaki
İlâhî kanunlara
riayet etmesine
bağlamaktadır.
O, müslim ve
kafir sıfatlarını da
din merkezli bir
bağlılıkla insan-
ların ebedi olarak
tekeline vermeden
bu sıfatları hare-
ket ve davranış-
lara bağlayarak
hangi hareket hak
ediyorsa onun
taşıdığına işaret
etmektedir.*

fikirlerini anlamamız için genetik bir açıklama modeline zihni bir yürüyüş gerçekleştirebiliriz.

Bediüzzaman Batı'nın zenginleşmesinin nedenini İslâmî literatürde evamir-i tekvinîye adı verilen kainattaki İlâhî kanunlara riayet etmesine bağlamaktadır. O, müslim ve kafir sıfatlarını da din merkezli bir bağlılıkla insanların ebedi olarak tekeline vermeden bu sıfatları hareket ve davranışla- ra bağlayarak hangi hareket hak ediyorsa onun taşıdığına işaret etmektedir.²

Bediüzzaman ölçüyü esma ve sıfat bağlamında ele alırken Cenab-ı Hakın; birisi irade sıfatından gelen tekvini ve fitri kanunları, diğeri, kelâm sıfatından gelen meşhur şeriat yani dinî kanunlar olmak üzere iki kemal vasfından kaynaklanan iki şeriat tecellisine gönderme yapmaktadır. Tekvini ve fitri kanunların neticesi olarak insanların eylemleri bu dünyada insan- lara ceza ya da ödül olarak döneceği için bir Müslüman ya da daha genel anlamda İslâm dünyası tembellik yaptığında bunun cezası olarak sefaletle duçar olduğu gibi , bir gayr-i müslim ya da batı dünyası çalışkanlığının karşılığında ödül olarak servet ve güç kazanmıştır. Örnekte görüldüğü gibi Bediüzzaman dünyevi başarının şartının darül hikmet olarak adlandırdığı bu dünyanın kurallarına uymakla mümkün olduğunu belirterek gayr-i Müslimlerin başarısını fitri kanunlara tebaiyete bağlarken bu başarının ar- dından üretilen dünyalık işlerin göstergesi olan medeniyeti de mehasin ve sefaheti netice veren iki boyutlu bir kavram olarak ele almaktadır.

Mehasin yönünde beşere fayda sağlayacak bilimsel ve teknik gelişmeler, adalet, yardımlaşma ve işbirliği gibi iyilikler ve güzellikler olarak ortaya çıkmaktadır. Seyyiatlar yönünde ise insanı fıtratının tersine arzuların esiri yapan, gayr-i meşru zevklerin peşinde koşan, çıkarıcı, dayatmacı, bencil, müsrif ve sömürgeci yönü ortaya çıkmaktadır. Bu yönü medeniyetin zulüm yüzünü ortaya çıkarmıştır ki bu da günümüzde vahşi kapitalizm olarak adlandırılan insanlığı sömürerek emeğin yabancılaştırmasını netice veren "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse, bana ne." Ve "Sen çalış, ben yiyeyim." düşüncesidir. Bediüzzaman bu iki düşünceyi bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin mâdeni ve bü- tün ahlâk-ı seyyienin menbâi olan bir önermenin sloganlaşmış hali olarak göstermektedir. Bediüzzaman menfaat üzerine dönen siyasetin mottolaş- tırdığı bu kelimelerden ilkinin zengin havâs tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevk ettiğini belirtmektedir. İkincinin ise fakir halkı yanı- avâmı kine, hasede, mücadele ve isyana sevk edip, insanlığın huzurunu ka- çırmaya neden olduğunu ifade etmekte; şu asırda, emek, sermaye kavgasının neticesi ve herkesçe mâlûm olan Avrupa'daki büyük savaşların ve toplumsal isyanların vesilesi olduğunu bildirmektedir.

Bediüzzaman'ın medeniyetin bu mehasin ve hasenelerine karşı geliştir-

2. "Ataletin mücazâtı sefalettir. Sa'y ve sebatın sevabı, servet ve galebedir. Şu halde, kâfirin evamir-i tekvinîyeye karşı itaati, Müslümanın evamir-i tekvinîyeye karşı isyanına galebe etmiştir. Bir müslim, her bir sıfatı Müslü- man olmak lâzım gelmediği gibi, bir kâfirin her bir sıfatı kâfir olmak ve küfründen neş'et etmek lâzım değildir. Veyahut galebesi ona istidraçtır, Müslümana tathirdir.

"Şu âlemin ihtilâli nedir?"

"Sa'yın sermaye ile mücadelesidir."

"Acaba ikisini barıştırmak çaresi yok mudur?"

"Evet, vücub-u zekât ve hürmet-i ribâ, karz-ı hasen şerâit-i sulhiyedir. Şu ribâ taşını altından çeksen, şu zâlim medeniyet kasrı çökecektir." Şuâât (Marifetü'n-Nebi), 48

diği yargılar teorik düşünceden ibaret olmayıp bizatihi dünya tarihinde yaşanmış gerçeklerin neticeleridir. Bediüzzaman medeniyetin seyyiat yönünden geliştirdiği hırsların insanlığı ne tür felaketlere sürüklediğini yaşayarak görenlerden birisidir. İslâm Tarihinin en acılı döneminde dünyaya gelen; kendi deymiyle felâket, helâket asrının adamı³ olan Bediüzzaman'ın sözü-nü ettiği bu felâket ve helâket yalnızca İslâm Dünyası'na münhasır kalmayıp, insanlık aleminin binasını temelinden sarsmış, duvarlarında onarılması müşkil çok büyük tahribatlar meydana getirmişti. Özellikle yaşanan iki Cihan Harbi ile insanlık aleminin ah ü figanın göklere yükseldiği bozgunların, göçlerin, yaygın hastalıkların, kıyımların, kırımın yürek parçalayan fer-yatlara dönüştüğü dönemleri üst üste yaşamak zorunda kalmıştır. İnsanlığa bu zulmü yaşatan, Bediüzzaman Said Nursi'nin medeniyet-i habise olarak adlandırdığı Batı'nın aklı esas alan tabiatçı Roma ve hayali esas alan mitolojik Yunan Medeniyeti'nden tevarüs eden iki dehasına dayanan sömürgeci zihniyettir ki; O'nun tabiriyle İki Cihan Harbi'yle pisliğini öylesine şiddetli bir kusmuştur ki; bu pislik ve dehşet hava-deniz-karanın yüzlerini bulandı-rıp, yeryüzünü kanla lekelemiştir.⁴

Beşerin hayatını zir ü zeber eden bu savaşların arkasından yıkılan im-paratorlukların yerine kurulan ulus devletleri üreten, hayali cemaatleri yö-neten, sanal gururların beslendiği bağılıkları ötekileştirip zihnî meşruiyet sınırları içinde düşman haline getirerek başkalarına kin ve düşmanlık bes-leyen düşünce yapısının gayr-i meşru faaliyet alanını oluşturan yapıların kaynağı Bediüzzaman'da medeniyetin habis kısmı olarak ifadesini bulur. Aynı şekilde insanlığın fıratına ters düşen hazzı bir yaşam felsefesiyle bir-likte terör, anarşi, fitne, kaos, tecavüz ve asimilasyonların kaynağı da me-deniyetin bu habis kısmıdır. Felsefe tarihinin en sorunlu bahsini çözüme kavuşturduğu Otuzuncu Söz'de medeniyetin habis kısmının üretimi olan Dehriyyun, Tabiiyyun, Maddiyyunları doğuran ve bunları bir düşünce cana-varı haline getiren temel varlık olan enenin bu kısmının müthiş bir şecere-i zakkum'dan beslendiğine işaret eder. Burada Bediüzzaman o güne değin yapılamayan müthiş bir saptamada bulunarak insanlığın ortak değeri olan medeniyetin karakterini idare eden prensiplerin kaynağını vahiy ve felse-fe olarak ikiye ayırır. Mehasinler vahye dayalı nübüvvet yolundan gelirken, zulüm ve sefahetler, diyanet silsilesine itaat etmeyen silsile-i felsefeden kay-naklanmaktadır.⁵ İnsanlık tarihi bir yandan nübüvvetin vahye dayalı parlak dönemini yaşarken, diğer yandan felsefesinin nübüvvetten ayrılarak şer ve dalâletleri ürettiği dönemleri yaşamıştır.

Bu bağlamda yakın dönemde de şer ve dalâleti üreten evrensel ölçekte faaliyet gösteren ifsat komitesi imparatorlukların yerine kurulan ulusları şövenist bir çatışmanın içinde mecalsiz bırakırken, İslâm dünyası ile Batı uygarlığını da medeniyetler çatışması adını verdiği bir cenderenin içinde yekdiğerine düşman ederek körüklediği şiddetin meyvelerini Müslümanlara karşı oluşan İslâmofobi ile devşirmek istemektedir.

Felsefe tarihi-nin en sorunlu bahsini çözüme kavuşturduğu Otuzuncu Söz'de medeniyetin habis kısmının üretimi olan Dehriyyun, Tabiiyyun, Mad-diyyunları doğuran ve bunları bir düşünce canavarı haline getiren temel varlık olan enenin bu kısmının müthiş bir şecere-i zakkum'dan beslendiğine işaret eder.

3. "Bu tabir 1919 Eylülünde bir Cuma gecesi Hakikaten yakaza olan rüya-yı sâdikada Mukadderat-ı İslâm için teşekkül eden bir meclis-i muhtesemin üyelerince kendisine yöneltilen bir hitaptır. " Bkz. *Sünubat*, sh 23.

4. *Sözler*, S.654

5. *Sözler*, Otuzuncu Söz, s.494

Bediüzzaman'ın
olaylara yaklaşımı
acz, fakr, şefkat,
tefekür şeklinde
formülize ettiği
Risale-i Nur'un
dört temel
esasından birisi
olan ve Allah'ın
Rahim ismine
isal eden şefkat
esas çerçevesinde
değerlendirilir.

Diğer yandan İslâm dünyasında insaniyet-i kübra hakikatını tanımayan bir kısım Müslümanların fundamentalist düşünceler sonucu şiddete başvurmaları neticesi dünyanın gözünü bu aşırılıklara çeviren ifsat komitesi emeline alet ettiği Müslümanları aynı zamanda kendi içlerinde de çatışmaya sürükleyerek bir araya gelmelerine engel olmaktadır.

Bu çatışmaların neticesi Batı tarafında Doğu'ya karşı; medeniyet, özgürlük, demokrasi gibi evrensel hümanist değerlerle özdeşleşemeyen; barbar, fundamentalist, diktatör, terörist gibi suçlamacı bir terminoloji gelişirken, Doğu'dan Batı'ya doğru ise nefis-i müdafaaya yönelik sömürgeci, ikiyüzlü, tecavüzcü, hırsız gibi saldırganlık kavramları doğmaktadır.

Bediüzzaman bu noktada kavgayı kesip, enenin şer ve dalalet kolundan beslenen ifsat komitesinin çabasını boşa çıkaracak olan medeniyetin mehasinin kaynağı hususunda, vahye dayalı, faydacı olanları rafine ederek, kötüyü iyiden ayırt ettikten sonra uygulamalarını kullanım alanına sokan bilgilerini irfan hazinesine katan önemli tespitlerde bulunmaktadır.

Son yüzyılın en yıkıcı olayları olan savaşlar ve ardınca gelen toplumsal mücadeleler, bunalım toplumlarının ürettiği düşünce hareketleri ve yine İslâm Dünyası'nın yaşadığı iç savaşlar ve asrın en dehşetli fitnesi olan mezhep savaşlarına karşı Bediüzzaman yukarıda da değindiğimiz gibi hiçbir zaman toptancı bir yaklaşıma gitmemiş, adeta asrın vicdanı, tarihin insafı olmuştur.

Olayları, olguları, tarihi şahsiyetleri, millet ve medeniyetleri siyak ve sibakından kopmadan kendi şartları içinde Kur'an Medeniyetinin ölçüleri çerçevesinde değerlendiren, evrensel gerçeklerin dışında ütopyik bir dünyada yaşayan insanları dünya gerçekleri ile yüzleştirecek şahıs merkezli nesnel anlayışların yerine ilkesel düşünme metodolojisine yönlendirmiştir.

Bediüzzaman'ın olaylara yaklaşımı acz, fakr, şefkat, tefekür şeklinde formülize ettiği Risale-i Nur'un dört temel esasından birisi olan ve Allah'ın Rahim ismine isal eden şefkat esas çerçevesinde değerlendirilir. Ve yine hadiseler; Kur'an'ın dört temel unsurundan birisi olan adalet unsuru nazarı dikkate alınarak özellikle adalet-i mahza penceresinden tahlil edilerek yoruma tâbi tutulur.

Tarihsel olaylarda kaderin adaletini vurgulayan Bediüzzaman Birinci Dünya Savaşı öncesinde Münazarat isimli eserinde Doğu Anadolu'daki aşiretler örneğinde Hilafet ve Saltanat arasında sıkışmış zihinlere mülk ve hilafet konusunda ciltlerce açılım yapılacak meşrutiyet-i meşrua adıyla hukukun üstünlüğünü esas alan, adalete riayet eden bir demokrasi modelini sunmuştur. Ve yine Şam'da verdiği meşhur hutbesinde İslâm Dünyası'nın yönetim ve beşeri sorunlarını gündeme getirmiş, ümitsizlik, hilekarlık, husumet, istibdat, ferdiyetçilik gibi İslâm Dünyası'nda her geçen gün yayılan sari hastalıkların çaresini, ümitvarlık, dürüstlük, muhabbet, meşveret ve ittifak şeklinde başlıklandırmıştır. Bediüzzaman her iki eserinde de İslâm Dünyası'nın kanayan yaralarına bugün de tazeliğini muhafaza eden siyasi ve içtimai reçeteler sunarken Batı Medeniyeti'ne karşı reddiyeci bir tavır geliştirmemiş, medeniyetin mehasinini tarihten günümüze tevarüs eden

insanlığın ortak malı olarak görmüştür.

Tabii burada Avrupa ve Batı Medeniyeti dediğimiz zaman Bediüzzaman Said Nursi'nin hiçbir zaman yapmadığı genellemecilik hastalığı içindeki toptancılık tuzağına düşmeden düşünmeyi üretmemiz lâzımdır. Bediüzzaman Batı Medeniyeti'ni önce medeniyet koleksiyonu içinde değerlendirir, sonra da Avrupa Medeniyeti klasmanına göre ikiye ayırır. Ona göre genel anlamda Avrupa'da meydana gelen medeniyet yukarıda da belirttiğimiz gibi iki kaynaktan beslenmektedir. Bunlardan birincisi sefaheti netice veren Roma ve Yunan Medeniyeti'ne dayanan kaynaktır ki; Batı Medeniyeti'nin bu koluna "Garp medeniyet-i zalimesi" adını verir ve bu medeniyet; sefahet, israf, gayr-i meşru hayat, çatışma gibi seyyiatları doğurmuştur.

Bediüzzaman'a göre insan yaratılış itibarı ile fitrî olarak medenîdir⁶. Medeni olan insanlar medeniyet harikalarının bir çoğunu İlâhî kaynaklardan elde etmişlerdir. Yani bir anlamda medeniyetin vasıtaları İlâhî bir ödül olarak insanlara verilmiştir. Bediüzzaman'a göre Peygamber mucizelerinin birincisi nübüvvetlerini halka tasdik ve kabul ettirmek diğeri ise insanlığın maddi terakkisi için gerekli örnekleri insanlara göstererek benzerlerini yapmaları için teşvik etmektir. Onları bu konuda cesaretlendirmek iki gaye ve hikmet için verilmiştir. Bediüzzaman Said Nursi'ye göre "mâzi, istikbalin âyinesidir; istikbalde vücuda gelecek icatlar, mâzide kurulan esas ve temeller üzerine bina edilir." Bu bağlamda ilim, fen ve teknik alanındaki gelişmeler tamamıyla dinlerden alınan işaretlerden, vecizelerden hasıl olan ilhamlar üzerine vücuda gelmişlerdir.

Buna göre "İlk saat ve gemi, mu'cize eliyle beşere verilmiştir ve yine kainatın ihtiva ettiği türlerin isimlerini sıfatlarını ve özellikleri beyan anlamında insanlığın bilgi birikiminin sonucu meydana gelen fenlerin ilahi kaynağı "Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti." ⁷ âyetiyle işaret edilen Hazret-i Âdem'in mucizesine dayanmaktadır. Ve yine

Bütün san'atların medarı olan demirin yumuşatılıp kullanılması sayesinde icad edilen bu kadar terakkiyatla nev-i insan, "Demiri de onun için yumuşattık." ⁸ âyetiyle işaret edilen Hazret-i Davud'un mu'cizesine mazhardır. Yine fikirlerin birleşimi ile icad edilen, uçak gibi havadaki teknik gelişmeler sayesinde insanoğlu "Süleyman'a da, sabah gidişi bir aylık, akşam gidişi de bir aylık mesafe olan rüzgârı verdik ve onun için erimiş bakırı da kaynağından sel gibi akıttık." ⁹ âyetiyle Hazret-i Süleyman'ın mu'cizesine yaklaşıyor.

Ve yine kıraç ve kumlu yerlerden suları çıkartan santrifüj âleti, "Mûsâ'ya 'Âsânı taş a vur' dedik. Derhal (taştan) on iki pınar su aktı." ¹⁰ âyetiyle işaret edilen Hazret-i Mûsâ'nın (a.s.) asâsından ders almıştır.

6. Bediüzzaman'ın üstadım dediği İmam-ı Rabbani "insan tab'an medenidir" der. İbn-i haldun'da da gördüğümüz bu deyim üstad tarafından da insanın sosyal bir varlık olarak hemcinslerine ihtiyacı olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır.

7. Bakara Sûresi, 2:31.

8. Sebe' Sûresi, 34:10.

9. Sebe' Sûresi, 34:12.

10. Bakara Sûresi, 2:60.

11. *İşaratü'l-İcaz*, Sayfa: 256

*Peygamberlerin
nübüvvet yolunda
getirdiği hakikat-
ler beşerin mede-
niyet alanındaki
gelişimine önemli
katkılar
sunmuştur.*

Tıptaki Tecrübeler sayesinde ve birikimi ile meydana gelen tıbbi gelişmeler, Hazret-i İsa'nın (a.s.) mu'cizesinin ilhamatındandır¹¹.

Bediüzzaman, saydığı bu mucizelerle medeniyet harikası gelişmeler arasında çok büyük benzerlik ve paralellik olduğunu bizlere gösterirken dikkatleri medeniyet harikalarının ilk icadı olarak peygamber mucizelerine çekerken bir başka yerde de Avrupa Medeniyeti'nin mehasinlerinin birinci kaynağının semavî şerayi' adını verdiği aslını hakiki İsevilik ve Musevilikten aldığını bildirmektedir

Peygamberlerin nübüvvet yolunda getirdiği hakikatler beşerin medeniyet alanındaki gelişimine önemli katkılar sunmuştur. Tahrif edilmemiş kut-sal kitaplar da buna dahildir. Bediüzzamanın gösterdiği Batı medeniyeti-nin kaynaklarından birisi de fikirlerin birbirine eklenmesi ve ilâve edilmesi anlamına gelene telahuk-i eskârdır ki, beşeriyetin medeniyete katkıları bir anlamda tekemmüle dayanan bir fikir alışverişi olarak gerçekleşmiştir. Söz gelimi Hint rakamları ve sıfırın olmadığı bir dünyada Roma rakamları ile sibernetiğin gelişmesi mümkün değildir. Bediüzzaman'a göre medeniyetin gelişmesindeki bir başka önemli unsur da hacat-ı fitri adı verilen insanlığın zaruri ihtiyaçlarıdır ki bu ihtiyaçları gidermek için sünnetullah adı verilen İlâhî yasalardan yararlanarak her geçen gün yeni teknik ve yöntemler geliştirilmektedir. Avrupa Medeniyetinin önemli kaynaklarından birisi de Batı'ya taşınan İslâmi kurumlar ve Müslüman ilim öncülerinin eserleri ve teknik buluşlardaki prototiplerdir. Bediüzzaman Şer'-i Ahmedi diye Hz Muhammed (asm) şeriatının Batı'ya kaynaklık ettiğini ifade etmiştir. Batı zulüm ve sefahete karşı adalet ve hümanist değerlere sarılarak medeniyetin mehasinini inşa ederken Şer'i Ahmedi'nin hikmete yönelme ilkesine de sahip çıkmıştır. Bu durum Batı'da ahlaki değerleri geliştirirken maddi değerleri de ilerletmiştir.¹²

Bediüzzaman bu kaynağın kollarına Avrupa'da meydana gelen Endülüs devlet-i İslâmiyesini de ilave eder. Bu anlamda Bediüzzaman; medeniyetin "hakiki maksadının "istirahat-ı umûmî ve saadet-i hayat-ı dünyeviye" olduğunu izah ederken medeniyetleri ihtiyarlandıran, dolayısıyla ölüme mah-kum edenin de medeniyetin seyyiatının hasenatına galebe etmesi olarak yorumlar.

Neticede Osmanlı'nın son demlerinde İstanbul'da ziyaretine gelen Ezher Şeyhi Bahid Efendi'nin Osmanlı ve Avrupa hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna verdiği "Osmanlı bir Avrupa'ya; Avrupa da bir Osmanlıya hamile-dir" cevabının altında da İbn-i Haldun'dan beri İslâm bilginlerinin üstünde ittifak ettikleri bir sosyolojik gerçeğin asrın imamınca evrensel hadiselerle getirdiği yorumdur.

Netice:

Eski çağlarda kurulan medeniyetlerden sonra Orta Çağ'da Batı bir ka-ranlığa sürüklenirken İslâm Medeniyeti dünyayı bilgiyle aydınlatan bir gü-

12. Bunu da inkâr etmem: Medeniyette vardır mehâsin-i keşire. Lâkin, onlar değildir ne Nasrâniyet malı, ne Avrupa icâdı, Ne şu asrın san'atı. Belki umum malıdır. Telâhuk-u eskârdan, semâvî şerayîden, hem hâcât-ı fitriden, hususi şer'-i Ahmedi, İslâmî inkulâbdan neşet eden bir maldır. Kimse temellük etmez. *Sözler*, s.655

neş gibi parlamıştır yerkürenin üzerinde. İslâm Dünyası bir uçtan diğerine dünyayı fethederken antik batının mirasını da inkar etmemiş; bilim dünyasının yeni öncüleri bunları titiz bir tahlile tabi tutarak irfan hazinesine katıp posasını Avrupa'ya terketmiştir.

Orta Çağ Avrupası sefillik ve zulmün baskısı altında işkence çekerken İslâm Dünyası'nda Farabi, İbni Rüş, İbni Sina, Biruni, Elcezeri, Harezmi gibi bilginler, düşünürler yetişmiştir.

Battani Dünya'nın ekseni çevresinde dönüşünü modern zamanlara çok yakın bir hesapla bulurken, Batlamyus'tan alınan coğrafi bilgilerin üstüne eklenen bilgilerle trigonometrinin temel kavramları oluşturulmuştu. El Cabir, matematiğe sıfır sayısını sokmuş; İbn-i Heysem, cebir bilimini kurmuş; maddenin atom ve moleküllerden oluştuğunu kanıtlamıştır. Cabir bin Hayyam, atom kuramının temellerini atmıştır.

Emevi ve Abbasi Arap İslâm devletlerinin ardılları Türklerin kurduğu Karahanlı, Gazneli, Selçuklu Memluk ve Beğlikler döneminde kurulan medreselerde ilim zirveye ulaşmış, Artuklu himayesindeki El Cezeri geliştirdiği mekanik aletlerle sibernetiğin kurucusu sayılmıştır. Bunların varisleri olan Osmanlılar kuruluş ve yükseliş dönemlerinde Semerkant, Şam, Mısır gibi İslâm ülkelerinden getirttikleri alimler sayesinde hem klasik din ilimleri hem de müsbet ilimler konusunda önemli aşamalar kat etmişlerdir. Klasik dönem dediğimiz on altıncı yüzyılın altın çağında Üstadın mehasin dediği bu hususiyetleri parlatırken bir başka coğrafyada başka bir İslâm Devleti olan Endülüs Emevileri; Kur'an ve Sünnet'ten uzaklaşırken sünnetullah kanunları dediğimizi kavanin-i fitriyeden de kopmaya başlamışlar ve nihayet cihadı bırakıp saraylarda sefa sürmeye başlamalarının ardından gelen taht kavgaları, dahilde niza ve husumetin artması ve sefahetin yaygınlaşması, toplumsal kutuplaşma nedeniyle yıkım dönemine girmişler ve maalesef yıkıma uğramışlardır.

Osmanlı Klasik dönemindeki aydınlatma süreci de çok sürmemiş, Takiyüddin'in rasathanesinin yıkılmasının ardından Orta Çağ İslâm dünyasının karakteristik özelliklerini gösteren uzay ve gökbilim dalındaki araştırmalar muvakkıthanelerin dar dünyalarına hapsedilmiştir. Bilimdeki tutukluk askeri alanda da gerilemeyi tetiklemiştir. Matbaanın girişi bile 200 sene gecikmeli olmuştur. Oysa Osmanlıda Yahudiler, 1488, Ermeniler 1567, Rumlar 1627 yıllarında ilk kitabı basarken maalesef ki Müslümanlar bu çok önemli materyali icadından 289 sene sonra kullanmıştır.

Neticede sürekli gerileyen mirasyedi Osmanlı Devlet adamları Batı karşısında düştükleri durumdan kurtulmak için sürekli layihalar ve risalelerle kurtuluş çareleri aramaktadırlar. Sürekli okullar açılmakta ama maalesef açılan modern okullarda ders verecek hoca sıkıntısı çekilmektedir. Eğitimde medrese, mektep ve tekke çatışması siyasete de yansımakta, yeniliğe karşı ayaklanan üçgenin iç açısının toplamını bilemeyecek kadar cahil ve skolastik bataklığına saplanmış bir kısım mollalar padişahı devirecek kadar siyasete dalmışlardır. Açılan modern eğitim kurumlarında Batı tarzı eğitim yaygınlaşırken bir yandan da materyalist düşünce pozitivim yoluyla mekteplilerin bilincine yerleşmektedir. İslah edilemeyen medreselerle onların dinsizlikle suçladığı mektepliler arasındaki çatışma çöküntüyü hızlandırmış

Neticede sürekli gerileyen mirasyedi Osmanlı Devlet adamları Batı karşısında düştükleri durumdan kurtulmak için sürekli layihalar ve risalelerle kurtuluş çareleri aramaktadırlar.

Başta da
söylediğimiz gibi
telahuk-i efkar
yani fikirlerin
birleşmesi
Avrupa'da hakiki
din-i İseviye'nin
kaynaklarından
beslenince beşerin
fitri ihtiyaçlarını
gidermek için
akıl ve kalb
bütünlüğüne
doğru farkında
olmadan şeriatın
kurallarını adı
farklı da olsa
uygulamaya
başlamışlardır.

ve maalesef ve de nihayet yirminci yüzyıla geldiğinde Avrupa bir Osmanlı doğurmuş, Osmanlı da bir Orta Çağ Avrupası...

Peki Bediüzzaman; Bu yeni Avrupa ve bu yeni Osmanlı hakkında ne düşünülmektedir? Yukarıda da belirtildiği gibi Bediüzzaman medeniyetin mehasinleri dediği maddi ve manevi değerlerini insanlığın ortak değerleri olarak kabul etmektedir. Üstünlük kompleksiyle başlatılan tartışmaların içinde yer alarak medeniyetler çatışması tuzağına düşmeden insan odaklı bir medeniyet tasarısı ürettiği görülmektedir. Ona göre medeniyetin hasenelerini Hristiyanlığa mal ederek İslâmiyet'in reddettiği ve düşman olduğu gerilemeyi de İslâm'a dost göstermek feleğin ters dönmesine delildir.¹³

Başta da söylediğimiz gibi telahuk-i efkar yani fikirlerin birleşmesi Avrupa'da hakiki din-i İseviye'nin kaynaklarından beslenince beşerin fitri ihtiyaçlarını gidermek için akıl ve kalb bütünlüğüne doğru farkında olmada şeriatın kurallarını adı farklı da olsa uygulamaya başlamışlardır. Gelişmiş bir Batı ülkesinde insan hakları, trafik ihlali, kul hakkı, düşünce kısıtlaması gibi bireysel özgürlüklerin ihlaline dair haberler çıkmıyorsa bu durum bunun ispatıdır. Türkiye'nin gelişmiş Avrupa standartlarını yakalaması için Avrupa ailesine katılma yolundaki engeller de aslında yüzyılların eklemlediği din ve vicdan hürriyeti noktasındaki yanlış anlaşılmalardan ve Avrupa'nın Yunan ve Roma dehasına dayanan sefaheti teşmim eden ikinci yüzüne takılıp, mehasin yönünü görmemekten kaynaklanmaktadır. Bu durum toplumsal önyargı ve siyasal karmaşanın bir türlü düzelmesine fırsat vermemektedir. Avrupa Birliği kriterlerinin başında Demokratik Anayasa gelmektedir. Kanun-i Esasi'nin ilanından itibaren bir türlü rayına girmeyen Anayasal düzenleme ve reformlar karşısında Bediüzzaman hem mutlakiyet, hem meşrutiyet hem de cumhuriyet döneminde eleştirilerini getirmiştir. Onun Kanun-i Esasi hakkındaki görüşü şu veciz ifadede kendisini bulmuştur.

Meşrutiyet ve kanun-u esası; hakiki adalet ve meşveret-i şer'iyeden ibarettir¹⁴.

O'na göre

Hürriyet, Rahman olan Allah'ın bir hediyesidir.

Kuvvet kanunda olmazsa şahsa geçer.

Hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede bir çıkır açan, kâinattaki kanun-u fitrata muvafık hareket etmeli¹⁵.

Lâik cumhuriyet hükümetlerinin bir kanun-u esası ve düstur-u siyasîsi hürriyet-i vicdandır¹⁶.

Bu noktadan baktığımız zaman Avrupa Birliği bugünkü yasaları ile insanı öncüleyen, demokrat, din ve vicdan hürriyetine saygılı, kul hakkına riayetkar bir yapı arz etmektedir. Oysa bizim anayasamız ülkemize bir anayasalı devlet kisvesi giydirirken, maalesef kural ve kanunlarıyla anayasal devlet olmaktan uzak kalmaktadır.

13. *Mektubat*; Hakikat Çekirdekleri "Hristiyanlığın malı olmayan mehâsin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyetin düşmanı olan tedenniyi ona dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir."

14. *Tarihçe-i Hayat*, Sayfa: 56

15. *Bakınız Münazarat*

16. *Şualar*, s. 243

İslâm Dünyası için bir sivil anayasa modelinin ilkeleri hükmünde olan Münazarat'ta Bediüzzaman'ın ifade ettiği yönetim tarzı birey merkezli olup meşrutiyet-i meşruayı önceleyen bir "Demokratik devlet" modelidir. Bu modelde sivil toplum devlet otoritesinin önünde yer alır. Oysa Kanun-i Esasi'de yer alan hükümler maalesef yazılı kaynaklarda kalmış olup toplumsal olaylar karşısında devlet her defasında toplumu yetişkin olmayan çocuk mesabesine koyarak vasi devlet ve baba rolüne soyunmaktadır. Cumhuriyetle birlikte yapılan anayasalarda da "demokratik toplum"u özendirmek ve sivil toplum hedeflenmesi yerine savaş, irtica, bölünme gibi sanal korkularla devlet otoritesi güçlendirilmiştir.

Askerî darbelerle hazırlanan anayasalarla Avrupa Birliği'ne girmek hayalciliktir. Avrupa ile entegre olmanın elzem hale geldiği şu günlerde şeffaf demokrat bir anayasa hazırlanması hayati öneme haizdir. Yapılacak bu anayasal düzenlemelerle bilimsel açıklığı öngören özgürlükçü bir eğitim programı hazırlanmalı, Türkiye'nin şartları bahanesinin arkasına sığınmadan, babacı devlet anlayışından kurtulup, bireyin haklarına saygılı evrensel değerlerin ışığında yasal düzenlemelerle kurum ve kuruluşlar militarist ve baskıcı yapısından kurtularak özgür ve sivil bir yapıya bürünmelidir.

*Askerî darbelerle
hazırlanan
anayasalarla
Avrupa
Birliği'ne girmek
hayalciliktir.
Avrupa ile entegre
olmanın elzem
hale geldiği
şu günlerde
şeffaf demokrat
bir anayasa
hazırlanması
hayati öneme
haizdir.*

Abstract

The views of Bediüzzaman Said Nursi, who interprets the Western civilization with a right-minded approach represents the conscience of history and constitute a set of ideas that can be explained in volumes. In this study we try to consider his views on the Western civilization and Europe and to outline the architecture of his related thoughts.

Key Words

Civilization, Western Civilization, Islamic World, Science, Philosophy, Revelation, Development

